

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ȘI
PROTECȚIEI SOCIALE
Organismul Intermediar Regional
POSDRU Regiunea Sud-Est

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013

Investește în oameni!

Salarii, Productivitate, Flexibilitate si Securitate

Abordarea unor probleme romanesti in context European

“Răspunsul pieței muncii românești la criză: creșterea flexibilității și adaptabilității întreprinderilor și consolidarea securității lucrătorilor”

POSDRU/63/3.2/S/41637

Fondatiile Gazdina Brodolini

Create
Cu și pentru tine

PIA CONCEPT CONSULTING

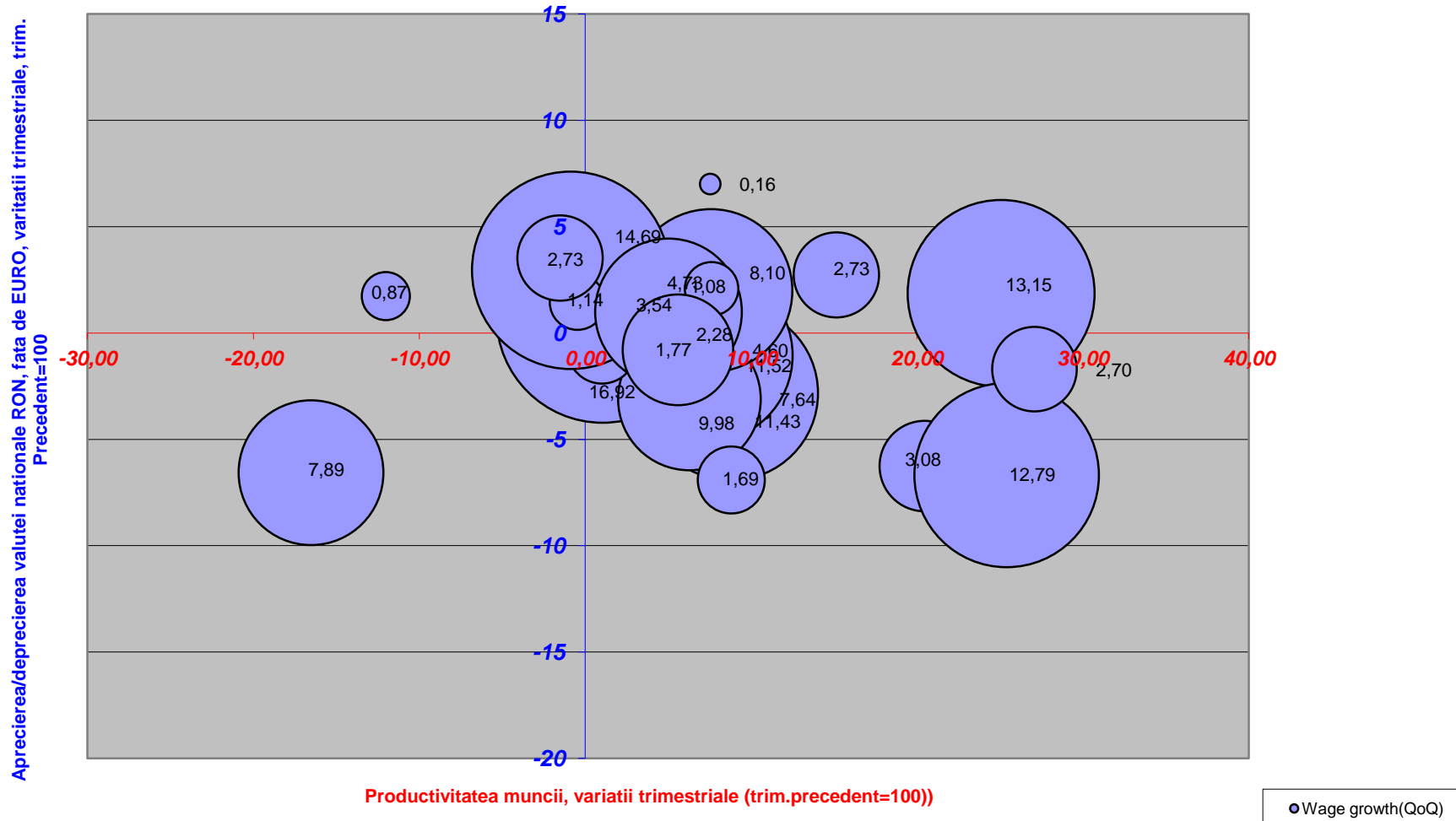
Salariile ca pret al muncii

- Evolutiile salariale reprezinta un factor determinat pentru competitivitatea unei economii fiind o reflectare suficient de fidela a productivitatii muncii;
- Cu toate acestea fiind vorba de pretul unui factor de productie aparte, salariile nu depind doar de cererea si oferta de factor munca ci si de cadrul institutional al unei economii, ce poate fi determinant;
- Intrucat evolutiile salariilor reprezinta in fapt o istorie a pretului factorului munca, realitatile istorice date, au si ele o importanta decisiva;
- In fine, atat timp cat o economie este „deschisa” evolutiile sale reflecta si o serie de evolutii la nivelul pietelor cu care aceasta intra in contact;
- Daca economia deschisa este si mica atunci, este foarte posibil ca evolutiile de pe pietele dominante, fie ele adiacente ori nu sa aiba o prevalenta semnificativa fata de cele interne, fara insa a le anula!

Salarii si productivitate in Romania- cateva chestiuni generale

- Evolutia salariilor in Romania nu poate fi desprinsa de evolutiile productivitatii;
- Orice asertiune contrara nu are baza in realitatea empirica (faptica) si este greu demonstrabila;
- Nu a existat aproape nici un moment in care evolutiile salariale sa se desprinda de evolutiile productivitatii;
- Chiar si atunci cand au existat cresteri extrem de vertiginoase, ele au fost sprijinite de castiguri INSEMNATE in planul productivitatii!

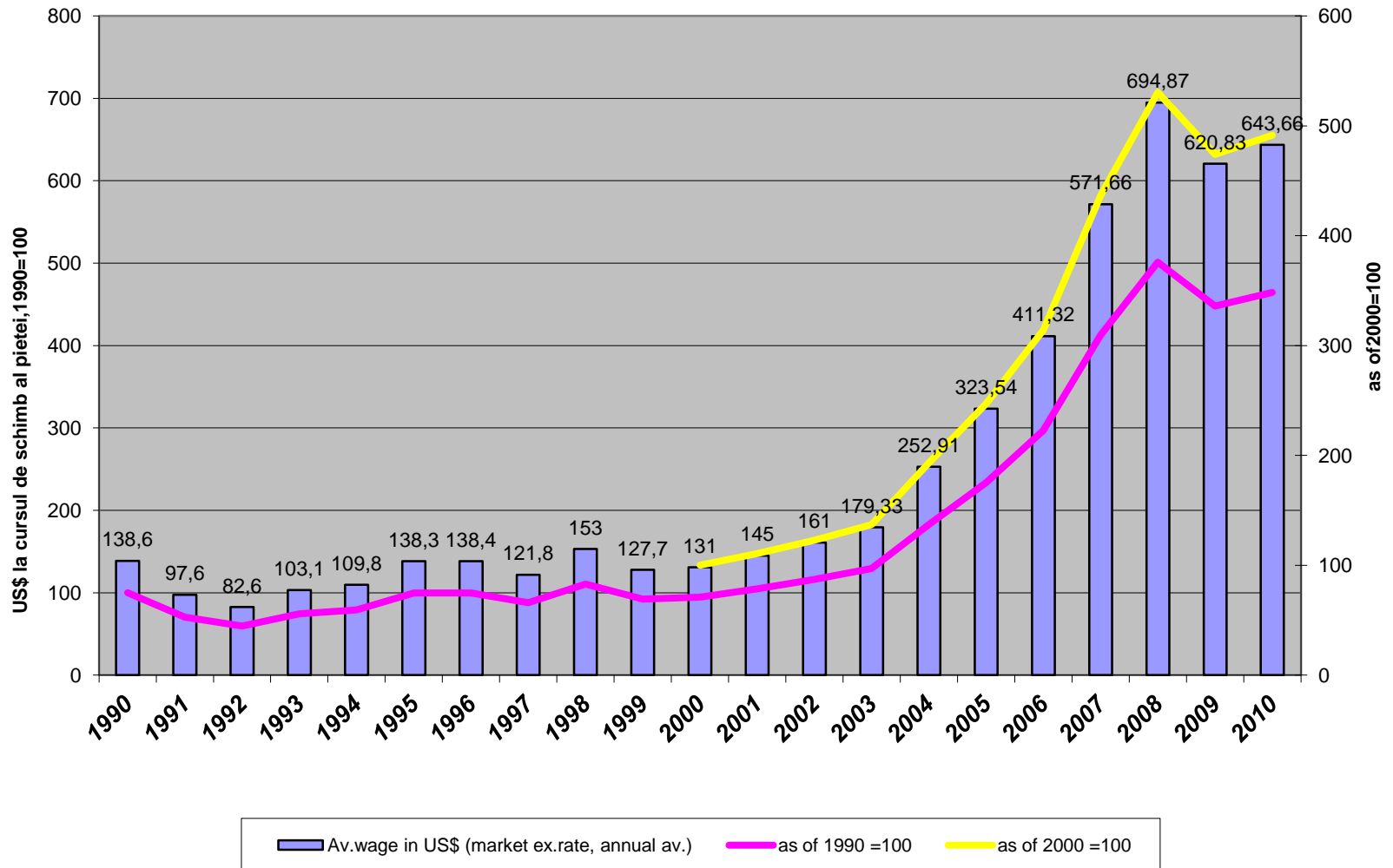
Evolutia castigului salarial mediu brut pe tara (bulinele albastre in grafic), a productivitatii muncii si a cursului de schimb (aprecierea/deprecirea RON fata de EURO), variatii trimestriale (trim precedent=100), Romania 2004-2011

Etapizarea istoriei Salariilor si Productivitatii (1989-2012)(1)

- Perioada 1990-2000 este caracterizata de un puternic fenomen de REFLATIE a economiei (monetizarea acesteia) perceput in general ca un fenomen de tip inflationist; Inflatia prin salarii, puternica de altfel, a fost compensata insa de deprecierea accentuata a monedei nationale (tot parte a procesului de monetizare a economiei);
- Salariile exprimate intr-o valuta de rezerva internationala (US\$) raman practic constante pe tot parcursul celor 10 ani in jurul valorii de US\$100;
- Se creeaza astfel un puternic efect de baza – in momentul in care cresterea economica este reluata exista premisele unei cresteri salariale accentuate, pornind insa de la o baza foarte scazuta in valoare absoluta!

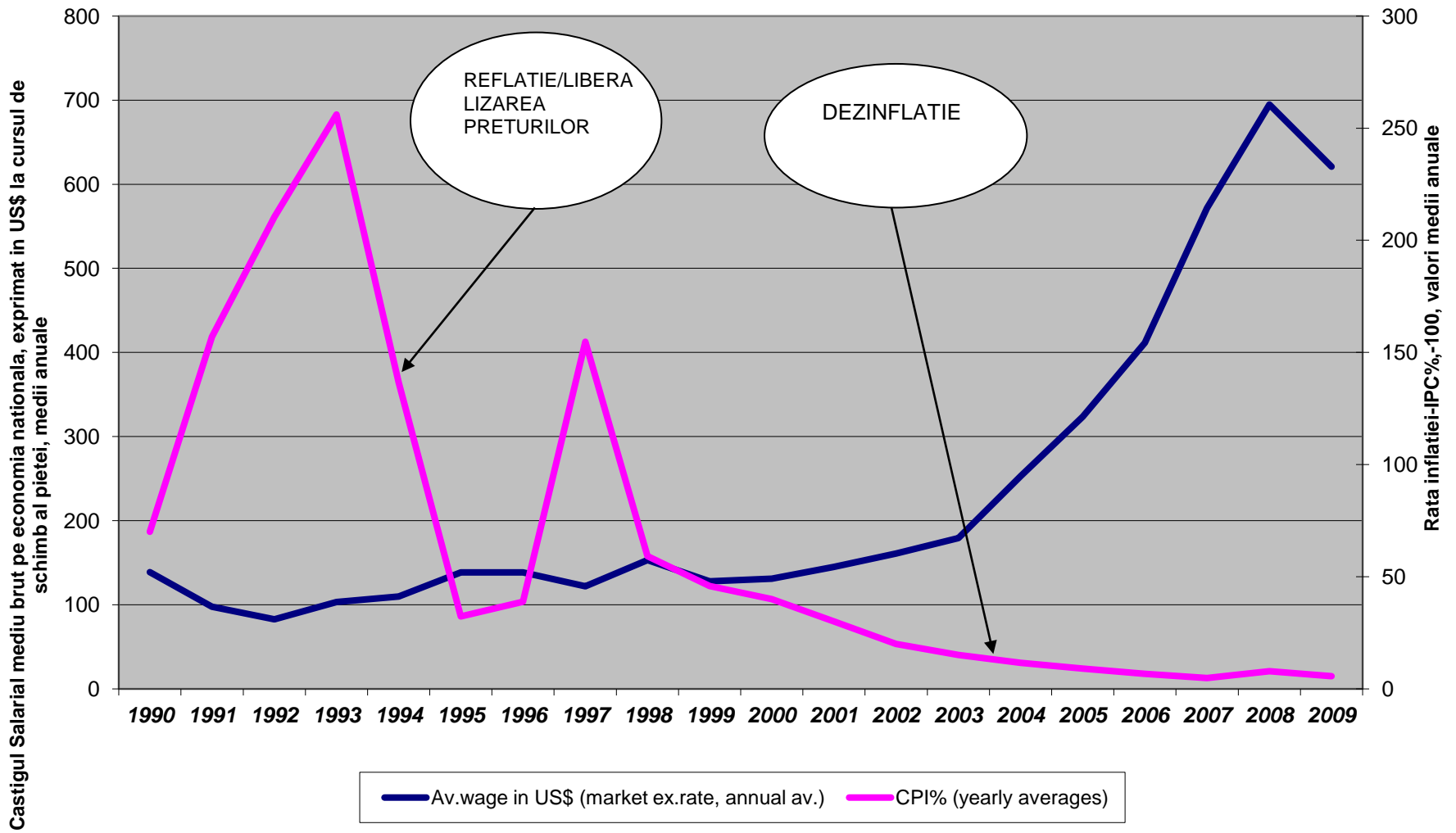
Evolutiile pe termen lung ale castigului salarial mediu brut in Romania , exprimat in US\$ la cursul de schimb mediu al pietei (1990=100, 2000=100)

Etapizarea Istoriei Salariilor si Productivitatii (1989-2012)(2)

- Reformele radicale din economie din perioada 1997-2000, deschid o perioada de crestere puternica a economiei caracterizata prin patrunderea capitalului strain (masiva), investitii in noi capacitati de productie sau modernizare (cresteri de productivitate-desi de la o baza scazuta), apreciere relativa a valutei nationale (consecinta a fluxurilor de capital) si crestere a salariilor;
- Inflatia prin salarii se dezvolta ca fenomen dar, este compensata de o crestere masiva de productivitate, asociata patrunderii de capital strain in economie (reflectata prin aprecierea valutei nationale);
- De aceea, procesul inflationist dezvoltat prin cresterile salariale este compensat de aprecierea valutei nationale, ceea ce pe ansamblu conduce la un proces general de DEZINFLATIE, opus celui de REFLATIE caracteristic perioadei 1990-2000;
- Cresterile nominale mari ale salariilor (indiferent cum sunt exprimate acestea – RON, US\$, EUR) sunt totusi compensate de faptul ca, inflatia asa cum este ea masurata prin DEFLATORUL PIB (cea mai buna masura a cresterii preturilor in economie, mult superioara „calitativ” masurii conventionale reprezentate prin IPC) ramane considerabila;

"REFLATIE SI DEZINFLATIE – Preturi si Salarii in Romania 1990-2009 (valori medii anuale)

Etapizarea Istoriei Salariilor si Productivitatii (1989-2012)(3)

- Inceputul Depresiunii Economice Globale (2008) gaseste Romania in plin proces de crestere economica, cu o dinamica salariala accentuata (nominal) desi real pe parcursul intregii decade, salariile au marcat de fapt o scadere;
- In consecinta si in ciuda unor aparente, economia romaneasca isi intarise de fapt competitivitatea si se creeaza (datorita cresterii consumului-consecinta a cresterii salariale) un embrion de piata interna;
- ATTN: FARA CONSUM NU EXISTA PRODUCTIE SI NICI RATIUNE DE A PRODUCEREA-altfel riscam sa alunecam in deflatie, stagnare si apoi in disolutie economica!Economia cu consum redus=economie de tip „pre industrial”, cu slaba monetizare!!!

Romania in context European- salarii si productivitate (2009)(1)

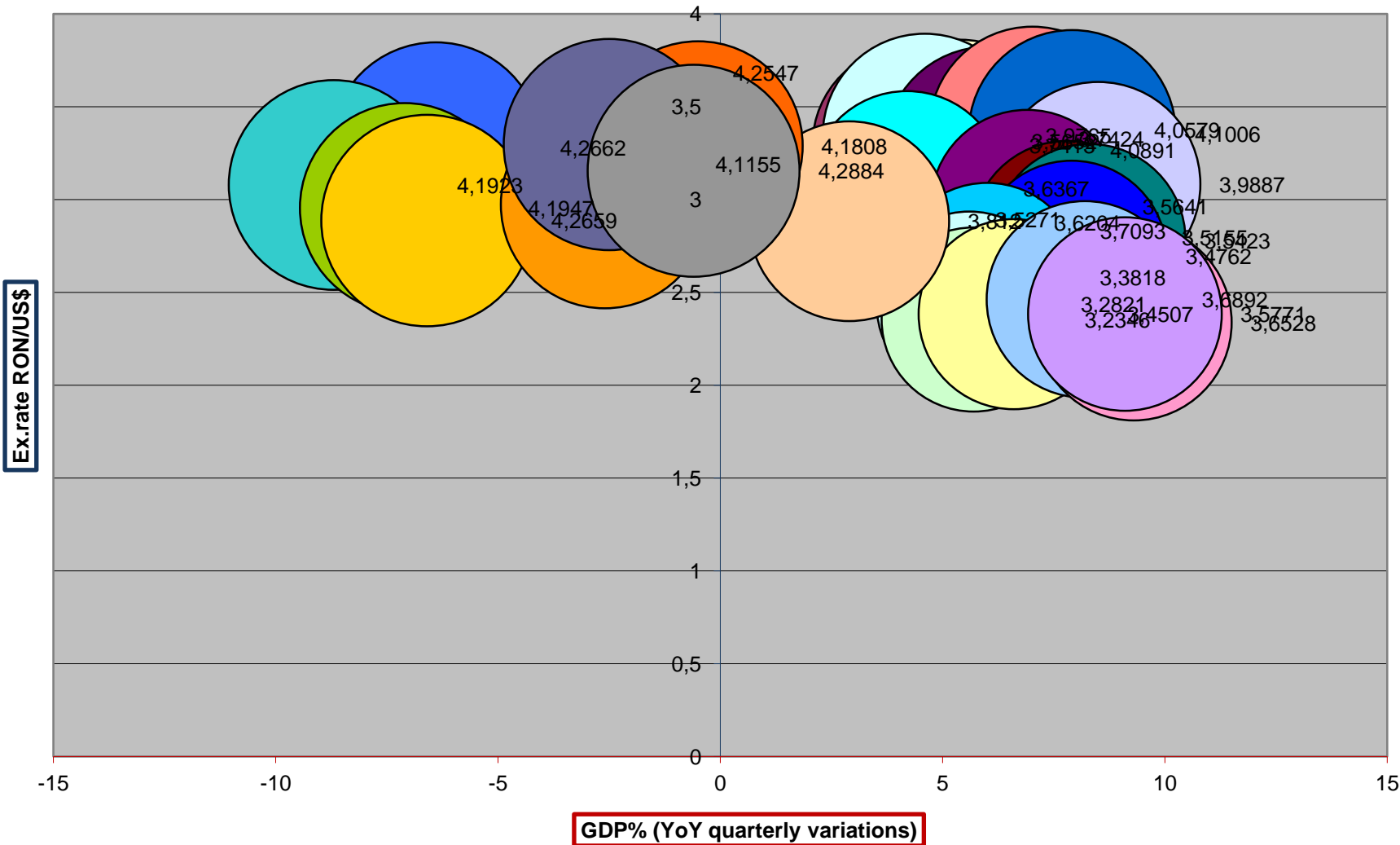
- Cea mai mare crestere cumulata de productivitate din UE-27 pentru intervalul 2000-09;
- Printre putinele state in care costul salarial real a inregistrat:
 - o reducere daca luam in considerare Deflatorul PIB;
 - stagnare daca luam in considerare IPC;

Indicator	ROMANIA 2001-10 (variatie %)	EU 27-2001-10 (variatie %)	RO/EU27 (EU27 = 100)
Prod.muncii/per pers.ocupata	77,70	8,00	971,25
Prod.muncii/ora lucrata (oraoa)	74,50	11,20	665,00
Costul TOTAL nominal al muncii	495,10	38,30	1292,68
Salariul NOMIINAL*	567,20	38,20	1484,80
Costul REAL total al muncii*	46,30	18,20	254,30
Salariul REAL*	133,00	9,50	1400,00
Costul Nomnal unitar al muncii	225,70	13,90	1623,70
Costul Real unitar al muncii	-23,40	-2,30	-2570,00
Cursul de schimb real efectiv	39,40	35,00	112,57

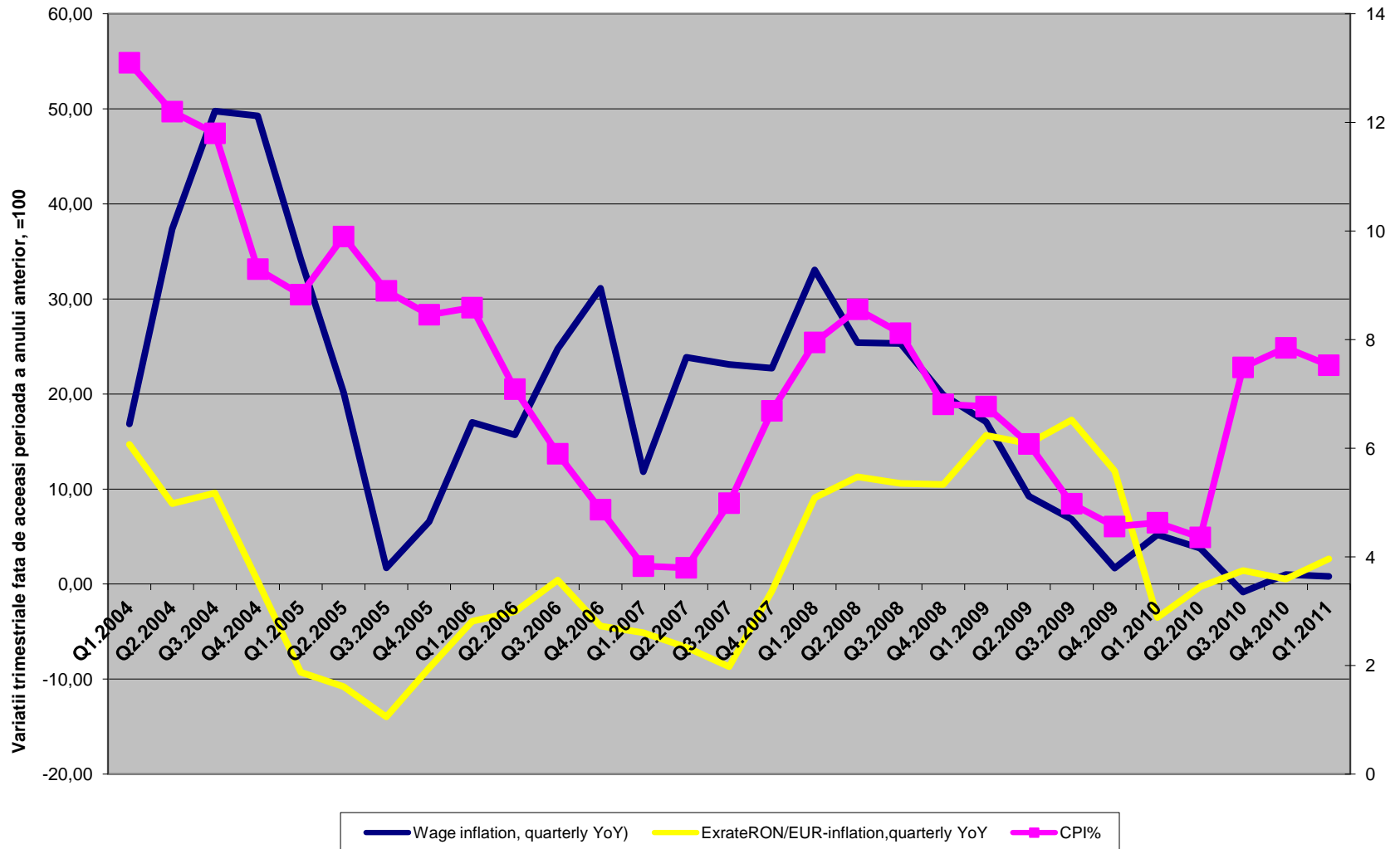
Romania in context European- salarii si productivitate (2009)(2)

- Salariile au cunoscut in consecinta o evolutie rapida, dar ea a fost sustinuta de evolutiile foarte rapide si pozitive ale productivitatii;
- Acestea la randul lor au fost sustinute de masive fluxuri investitionale din exterior (reliefate inclusiv prin aprecierea valutei nationale);
- Doar in anii 2007 si 2008 si numai intr-o mica masura, in general pentru sectorul public, se manifesta o oarecare desprindere a evolutiilor salariale de cele ale productivitatii muncii;
- Nu trebuie negata totusi o pierdere de competitivitate datorita supraprecierii valutei nationale in perioada 2006-07 („LEUL REGE”)- o consecinta a unei politici eronate a BNR;
- Aceasta politica ce isi propunea sa lupte cu inflatia exclusiv prin aprecierea valutei nationale, a condus la vulnerabilizarea economiei prin atragerea de investitii speculative ceea ce a creat impresia unei cresteri ne-sustenabile; In consecinta si de o maniera complet surprinzatoare – **APRECIEREA VALUTARA A GENERAT INFLATIE** ;
- Aprecierea valutara la randul ei a alimentat o anumita tendinta speculativa (desi nu excesiva), ceea ce a creat o aparenta de vulnerabilitate la finele lui 2008;

**Aprecierea excesiva a monedei nationale poate da nastere unui dezchilibru de crestere economica (exces);
Cresterea Economica,si Curusul de schimb al valutei nationale (RON) in raport cu US\$ si cu EURO (bulinele colorate)**

TREI TIPURI DE „PRESIUNI INFLATIONISTE” (prin preturi-IPC, prin salarii-castig salarial mediu si curs de schimb-RON/EUR), Romania 2004-2011, variatii trimestriale fata de aceeași perioada a anului anterior, =100

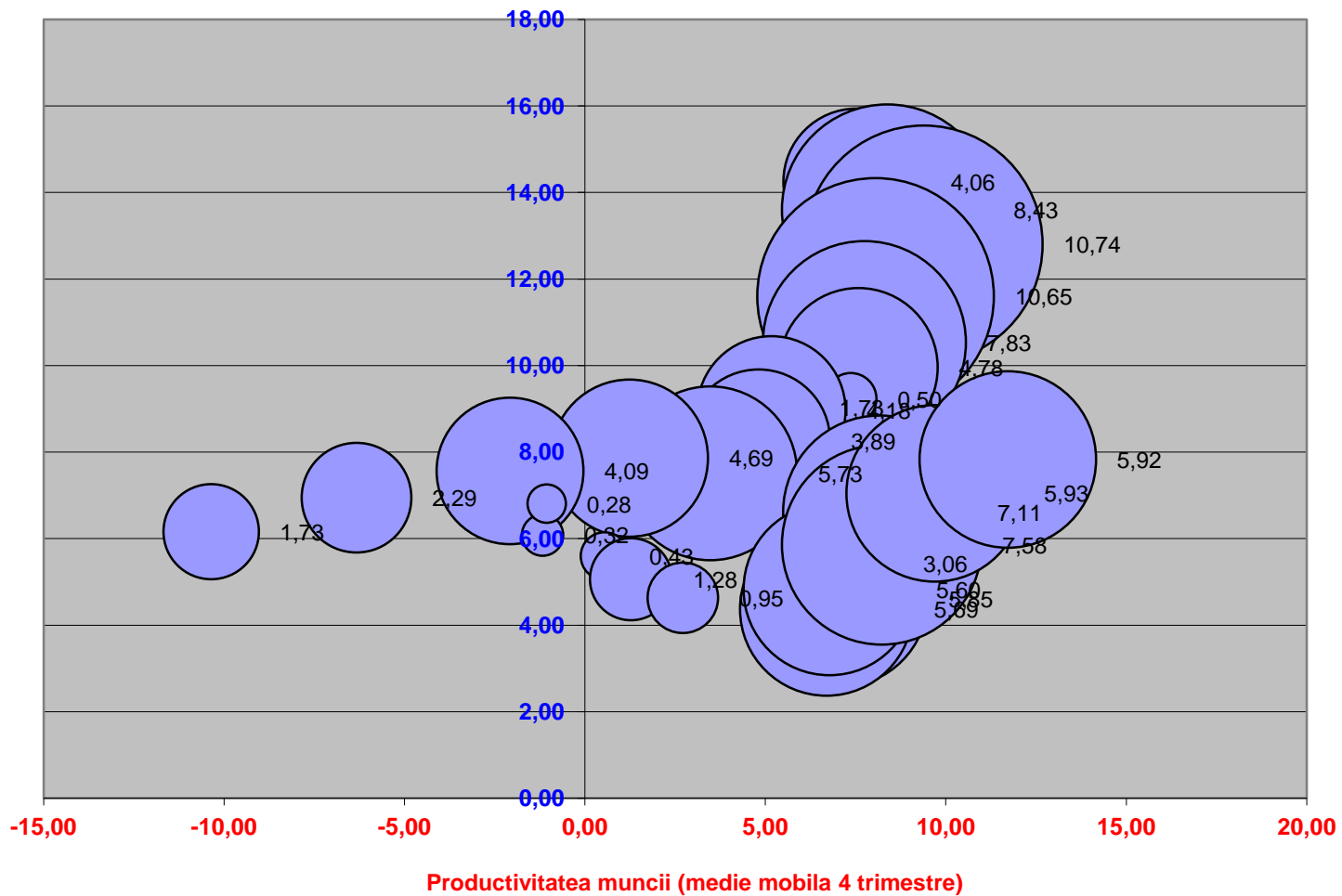

Concluzii 2000-2008

- Creșterile salariale au fost susținute masiv de productivitate; Acestea erau normale ținând cont atât de procesul de aliniere generală a preturilor pe măsura monetizării economiei (efectul Balassa-Samuelson) ca și de faptul că punctul de pornire era extrem de redus (există un puternic „efect de bază”);
- Dacă în expresie nominală creșterea pare a fi cu adevărat exagerată (deși trebuie luate în calcul atât cifrele relative-ritmul de creștere dar și cele absolute-nivelul efectiv al salariilor), în expresie reală avem de fapt de a face cu o reducere a costurilor factorului muncă;
- Aprecierea valutara excesivă a fost un factor de pierdere graduală a competitivității și a creat o percepție generală de ne-sustenabilitate;
- Aceasta a cauzat ajustarea brută de la finele lui 2008;

Evolutia/cresterea castigului salarial mediu (variatii trimestriale, trim. anterior=100) relativ la evolutiile productivitatii muncii (tendinta de termen mediu, medie mobila 4 trim.) si ale cursului de schimb (aprecierea/deprecierea monedei nationale fata

Aprecierea/Deprecierea monedei nationale RON/EUR, medie mobila 4 trimestre

● wages (RON-QoQ)

Flexibilitate si Securitate sau rolul Institutionalului (1)

- Institutiile Pietei Romanesti a muncii au fost adaptate la contextul European prin Codul Muncii (2003);
- Aceasta reglementare a fost de la inceput extrem de laxa – ea nu a creat vreun fel de protectie excesiva pentru angajat, dupa cum nu a creat nici probleme angajatorului;
- Climatul de crestere economica caracteristic perioadei 2003-08 nu a incurajat militantismul sindical, cresterile salariul minim au fost reduse (s-a pierdut de fapt legatura cu salariul mediu) iar legislatia privind concedierile colective se afla la minimul Directivei Europene in materie!
- Nu se poate vorbi in consecinta de vreo rigidizare institutionala, exceptand poate problema contractelor cu durata determinata dar, aici este mai degraba o problema de evitare a segmentarii;
- Evolutiile in planul productivitatii NU CONFIRMA existenta vreunor rigiditati ale pietei muncii, dupa cum nici cele din planul salariilor!

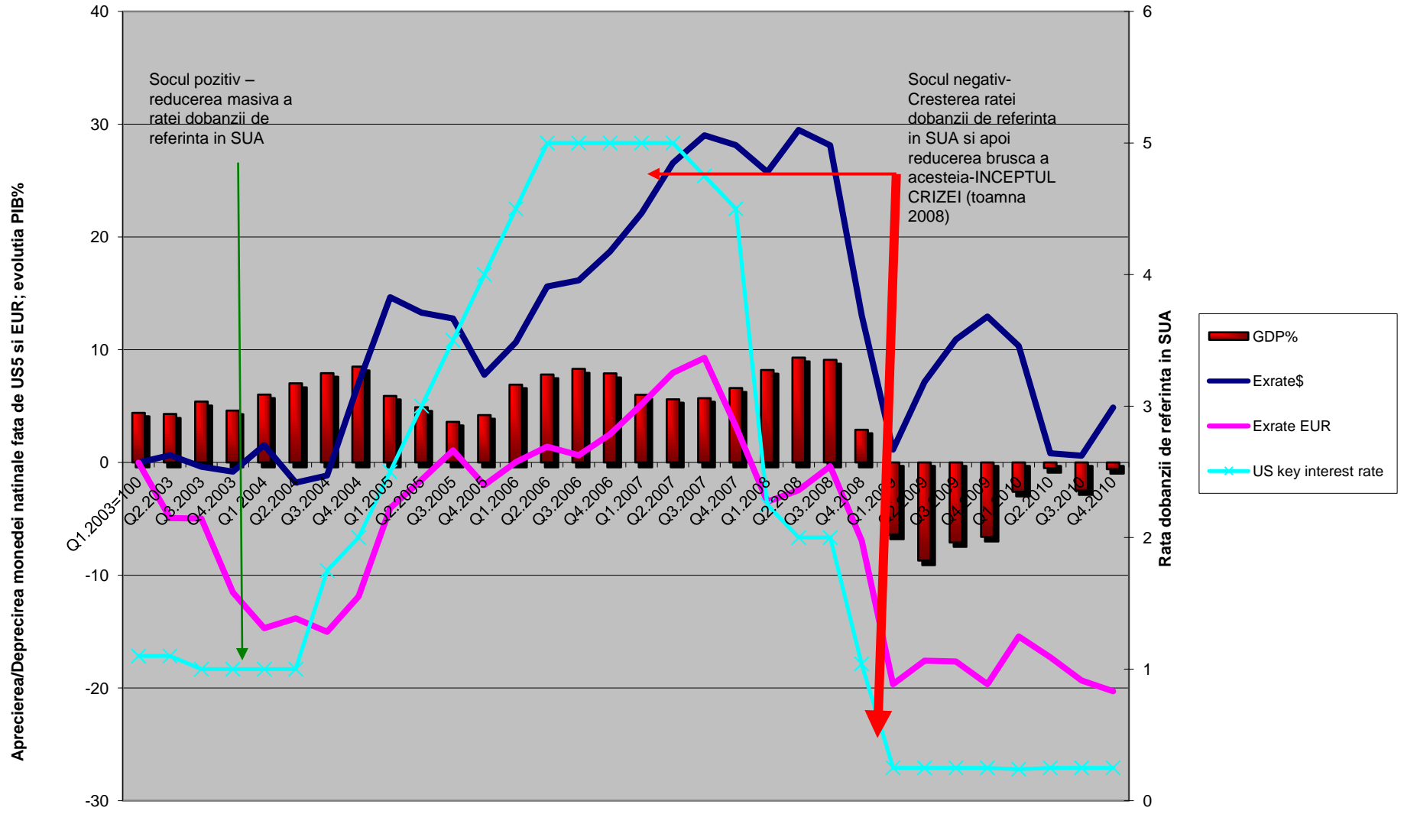
Flexibilitate si Securitate sau rolul Institutionalului (2)

- Nivelul ocuparii fortei de munca totusi nu a crescut simtitor, acesta fiind argumentul principal al celor ce sustin RIGIDITATEA INSTITUTIONALULUI ROMANESC;
- Trebuie totusi retinut ca, castigul major de productivitate ce a avut in mod real loc, **a avut un punct de pornire foarte scazut**;
- Investitiile facute s-au concentrat pe reabilitarea ori re-inoirea stocului de capital fizic, deficient si invechit in economia romaneasca;
- In aceste conditii, faptul ca populatia ocupata si rata de ocupare s-au mentinut totusi constante iar, numarul de salariati a inregistrat intre 2005 si 2008 chiar o usoara crestere ESTE REMARCABIL si demonstreaza ca NU AU EXISTAT RIGIDITATI INSTITUTIONALE MAJORE!

Depresiunea Economica Globala si Reactia Romaneasca (1)

- Depresiunea economica globala a reprezentat primul soc exogen aleator rezultat al ciclicitatii economiei capitaliste care a afectat Romania dupa 1989;
- Fiind o economie mica, fara structuri consolidate, deschisa prematur si excesiv in raport cu dimensiunile si structura sa fata de fluxurile globale...
- ...era de asteptat ca Romania sa fie lovita de socul contractiei economice globale

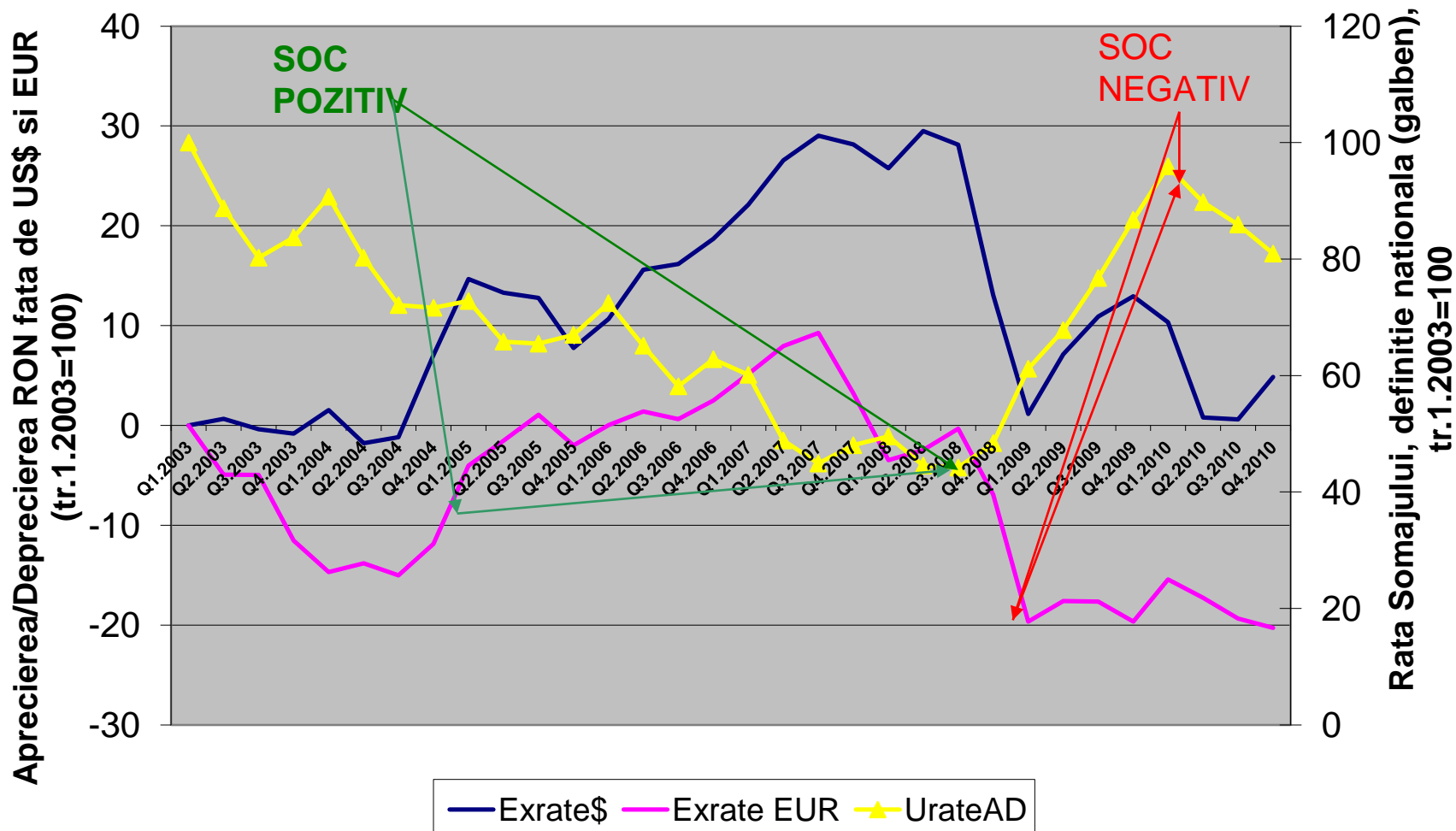
Socul POZITIV si CEL NEGATIV-Economia Romaneasca si reactia la evolutiile economiei globale (Curusul de schimb RON/US\$ si RON/EUR - trim.1 2003=100, PIB% si rata dobanzii de referinta in SUA)

Depresiunea Economica Globala si Reactia Romaneasca (2)

- In toamna anului 2008, economia romaneasca, prin contagiune directa de la economia maghiara, a inceput sa prezinte simptome ale asa-numitului efect Dornbusch-Calvo (efect de oprire brusca a mecanismelor economice);
- A avut loc o corectie masiva pe cursul de schimb, ceea ce a alimentat o reactie de panica, legata in special de memoria economica a unor perioade de depreciere galopanta;
- In aceste conditii s-a considerat necesar apelul la sprijin financiar extern-**ACEASTA OPTIUNE NU AR FI FOST POSIBILA DACA NU AR FI EXISTAT UN STOC FOARTE MIC DE DATORIE SUVERANA (< 20% din PIB!);**
- Aceasta ultima asertiune creeaza un dubiu un cea ce priveste existenta reala a unui efect de „sudden stop/DB” in economia romaneasca (Simptomele nu inseamna intotdeauna existenta bolii!)

Socul pe Piata Muncii – Cursul de Schimb si Rata Somajului (def.nationala)

Devalorizarea Interna – efecte asupra preturilor, salariilor si productivitatii (1)

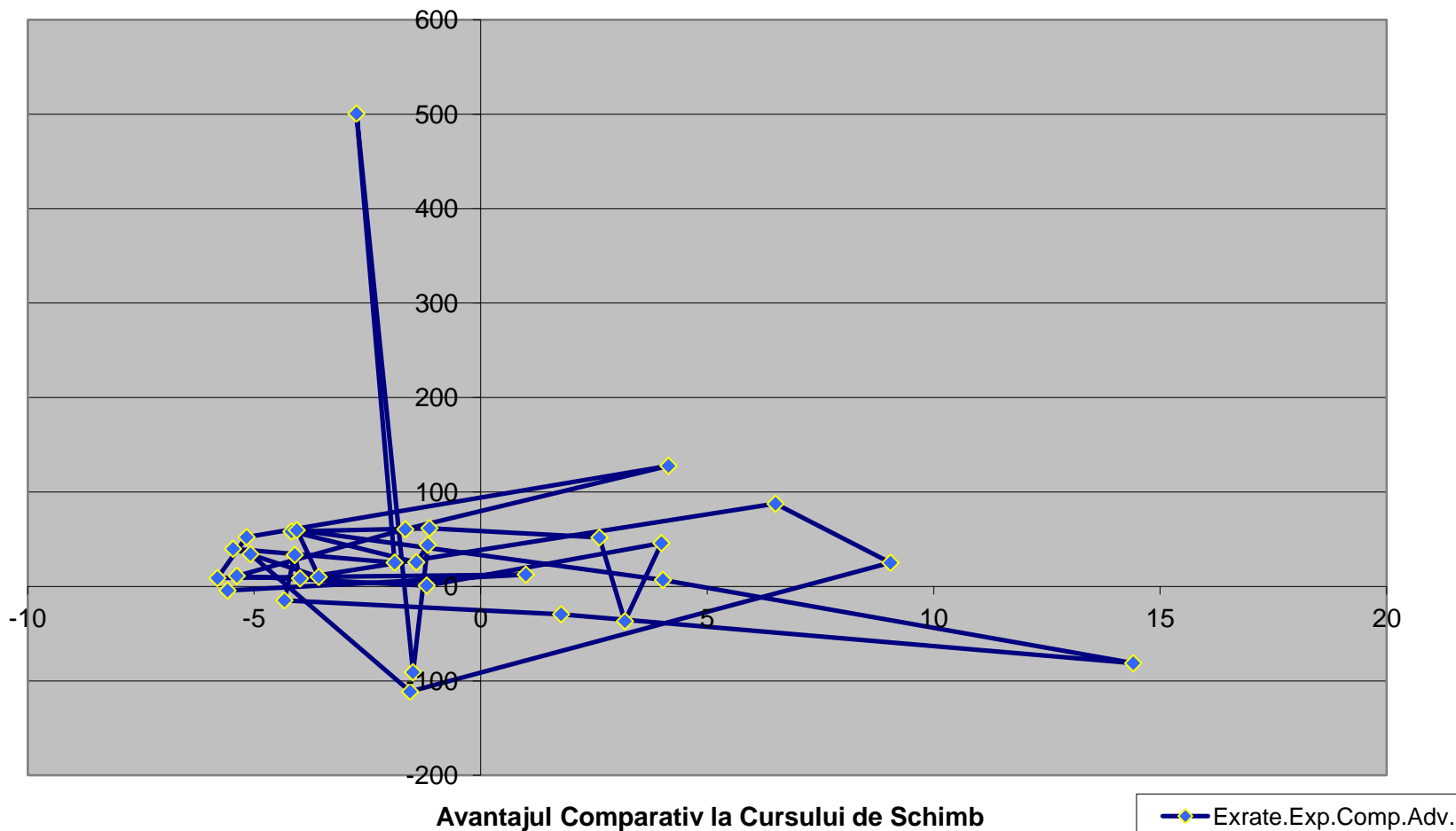
- Devalorizarea interna reprezinta in sine o modalitate de reducere a preturilor (costurilor) interne in scopul salvagardarii competitivitatii (de regula are loc o reducere a pretului muncii-salariul, dar poate avea loc si o reducere a pretului capitalului-reducerea ratei dobanzii);
- In sine ea reprezinta o modalitate de evitare a devalorizarii externe-reprezentata in mod clasic de o devalorizare a valutei/monedei nationale, miscare ce are efecte inflationiste puternice;
- In general prima reprezinta o masura de tip de DEFLATIONIST , cea de a doua este o masura de EXPANSIONIST (inflationist);
- Romania a ales prima metoda si REDUS SALARIILE, A INGHEATAT PUNCTUL DE PENSIE, A CRESCUT TAXELE;
- Rezultatele au fost NESATISFACATOARE: cererea intrena s-a prabusit, moneda nationala este premanent sub presiune, economia este acum total dependenta de cererea externa;
- Nivelul preturilor a CRESCUT DE O MANIERA PERMANENTA, chiar daca variatiile acestora (rata inflatiei) s-au moderat, desi nu imediat!
- Premisa de la care s-a pornit a fost deci ERONATA!

Devalorizarea Interna – efecte asupra preturilor, salariilor si productivitatii (2)

- Reducerea salariilor nu a crescut competitivitatea produselor romanesti decat pe termen foarte scurt;Climatul general de contractie a cererii anuland practic efectul masurii;
- Fiind acompaniata de o crestere de taxe (TVA) efectul de reducere a preturilor interne prin reducerea pretului muncii a fost compensat de o crestere generala a si PERMANENTA a nivelului general al preturilor-reducere de competitivitate;
- EFECT COMBINAT fuga investitorilor=reducere de otuput final (pierdere de PIB)= reducere de productivitate

Intr-o economie mica deschisa, ceea ce trebuie sa fie competitiv ESTE CURSUL DE SCHIMB; Acesta ajusteaza competitivitatea pe piata interna (mentinand astfel moderatia salariala implicita) SI NU VICE-VERSA!

Variatiile Castigului Salarial mediu brut fata de Suma Productivitatii si Inflatiei (=100), 2003-2010

Concluzie Generala

- Problematika Salariilor si productivitatii nu este usor de abordat mai ales pentru o economie mica, deschisa, ce a suportat socuri majore intr-o perioada scurta de timp;
- Solutiile adoptate au pornit in general de la simptome analizate superficial, fara a se avea in vedere caracterul si durata unor fenomene de tipul depresiunii economice (subestimare a duratei si magnitudinii-necunoasterea ISTORIEI ECONOMICE);
- Inexperienta totala in ceea ce priveste gestiunea ciclicitatii economice a facut ca si perioada de crestere sa fie gestionata relativ deficient-cu toate acestea s-au obtinut beneficii evidente!
- Economia si piata romaneasca a muncii s-au dovedit suficient de flexibile la nivelul dat de dezvoltare (nivel al productivitatii muncii);
- Intotdeauna O VOLATILITATE CRESCUTA-DINAMISM este preferabila uneia SCAZUTE-STAGNARE; Privit din punctul nostru de vedere, fenomenul de tip inflationist, inclusiv cele prin salarii sunt preferabile celor de tip deflationist-acestea putand fi antecamera **disolutiei economice** prin dezagregarea graduala a intregului aparat de productie ca urmare a contractiei masive si indelungate a cererii.

Va Multumesc si...Fiti Atenti la ceea
ce Urmeaza!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ȘI
PROTECȚIEI SOCIALE
Organismul Intermediar Regional
POSDRU Regiunea Sud-Est

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Titlul proiectului: “Răspunsul pieței muncii românești la criză: creșterea flexibilității și adaptabilității întreprinderilor și consolidarea securității lucrătorilor”

Nr. de identificare al contractului: **POSDRU/63/3.2/S/41637**

Editor: INCSMPS

Data publicării: Martie 2012

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

Fondatiile Gazdăriei Brodăreii

Creare
Cu și pentru tine

PIA CONCEPT CONSULTING